

Значення спеціалізованої термінології для експертних висновків у правосудді на прикладі морської галузі

Євген Оберемок

кандидат технічних наук, судовий експерт лабораторії товарознавчих та транспортно-товарознавчих видів досліджень,
Одеський науково-дослідний інститут судових експертиз Міністерства юстиції України,
м. Одеса, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7531-8449>

Сергій Білий

судовий експерт лабораторії товарознавчих та транспортно-товарознавчих видів досліджень, Одеський науково-дослідний інститут судових експертиз Міністерства юстиції України, м. Одеса, Україна,
ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-2281-674X>

Проаналізовано проблеми вживання морської термінології в судовій експертизі. Досліджено хибний переклад термінів, що спричиняє неточності у висновках експертів і загрожує безпеці мореплавства. Обґрунтовано необхідність розроблення єдиного стандарту термінології для підвищення достовірності експертиз.

Ключові слова: судова експертиза; криміналістика; морські терміни; міжнародні стандарти; остійність; центр величини; Резолюція ММО.

The Importance of Accurate Specialized Terminology for Expert Opinions in the Judiciary (Using the Example of the Maritime Industry)

Yevhen Oberemok, Serhii Bilyi

The problems of applying maritime terminology in forensic examination are analyzed. The erroneous translation of terms, which leads to inaccuracies in expert opinions and threatens maritime safety, is investigated. The necessity of developing a unified terminology standard to improve the reliability of expertises is substantiated.

Keywords: forensic expertise; criminalistics; maritime terms; international standards; stability; center of buoyancy; IMO Resolution.

Морська термінологія — це сукупність моногалузових і полігалузових спеціальних найменувань, що співвідносяться з конкретними поняттями та реаліями морської сфери й утворюють відповідну терміносистему [1]. Вона формувалася під впливом багатьох мов (грецької, голландської, англійської) і пройшла складний шлях становлення в Україні. Для сучасної

української морської термінології характерні такі недоліки: відсутність єдиного стандарту, недостатня підтримка з боку досвідчених фахівців галузі та брак належних навчальних матеріалів. Актуальність дослідження полягає в необхідності усунення термінологічних розбіжностей, які можуть призвести до критичних помилок. Як справедливо зазначали філософи, ясність

спілкування починається з домовленості про терміни. У відповідальних технологічних процесах, під час рятувальних чи військових операцій, а також під час формування висновків експерта, некоректне або неточне вживання термінології може призвести до хибних дій та катастрофічних наслідків. Мета цієї доповіді — аналіз семантичних особливостей морської термінології, виявлення проблем, пов'язаних із некоректним уживанням нових термінів та труднощами перекладу з англійської мови. Досягнення цієї мети передбачає дослідження тематичної організації морської термінології та її семантичної складової.

Ключовою проблемою є формальний переклад, який часто призводить до множинності тлумачень того самого терміна. Як приклад можна розглянути термін «поперечний метacentр». У деяких джерелах цей термін тлумачиться як умовний центр, що рухається уздовж складної траєкторії («еволюти»), тоді як в інших — це умовна точка, що рухається вздовж діаметральної площини і через яку проходить вертикальна лінія дії архімедової сили. Навіть у нормативних документах, виданих провідними класифікаційними товариствами та Міжнародною Морською Організацією (далі — ММО), ілюстрації можуть призводити до помилкових висновків. На флоті, де помилки під час передачі інформації неприпустимі, застосована термінологія має бути абсолютно єдиною як для сторони, що приймає, так і для сторони, що передає. Прикладом відповідального ставлення до термінів є Резолю-

ція ММО А.918(22), яка містить фрази морського спілкування (SMCP), що стандартизують мову, якою послугуються на морі та на борту суден із багатомовним екіпажем.

На особливу увагу заслуговує термін «центр величини». Його семантичною ознакою є умовна точка, до якої прикладена архімедова сила плавучості (сила підтримки). Дослідження свідчить, що цей термін виник унаслідок силової транскрипції запозиченої термінології. Звернення до праць Леонарда Ейлера (1749) [1] підтверджує це припущення. У його оригінальній латинській праці термін *centrum magnitudinis* міститься слово *magnitudo*, яке має значення як «величина», так і «об'єм». Ейлер у своєму поясненні акцентував увагу на тому, що йдеться про «центр об'єму» зануреної частини, оскільки вона складається з однорідної матерії (води). Проте в перекладі 1749 року закріпився термін «центр величини». Цей некоректний переклад зберігся й перекочував у сучасну українську термінологію, спотворюючи фізичну сутність поняття. У судовій експертизі, де визначення причиново-наслідкових зв'язків та точність розрахунків є визначальними, подібні термінологічні неточності можуть призвести до хибних висновків експертів.

Українська морська термінологія, незважаючи на запозичення, мала власну потужну базу. «Словник технічної термінології» 1928 року [2] містив автентичні українські терміни, такі як «держкість» (замість «остійність»), «кітва» (замість «якір») або «канта» (замість «крен»). Ці терміни,

які б забезпечили більшу прозорість та лінгвістичну самобутність, були витіснені, що ще раз підкреслює проблему відсутності стандарту та орієнтування на кальки. Розвиток сучасної морської термінології постійно потребує адаптації. Наприклад, термін «діаграма статичної стійкості» (який зберігається за традицією) понад 30 років тому був замінений на «крива важіля, який забезпечує відновлювальний момент» (*GZ curve*). Подібне оновлення є цілком логічним, оскільки крива *GZ* застосовується не лише для статичного аналізу, а й для моделювання динамічної остійності судна, зокрема під час оцінювання за «критерієм погоди» (*weather criterion*). Міжнародна практика, зокрема Резолюція ММО MSC.267(85) [3] та Циркуляр MSC.1/Circ.1281, свідчить, що навіть глобальні організації змушені створювати пояснювальні примітки для забезпечення єдиного тлумачення вимог, що підтверджує складність термінології та необхідність уніфікації. У контексті судової експертизи, де часто аналізуються міжнародні технічні документи, відсутність національного стандарту створює значні перешкоди.

Відсутність ясності, лаконічності та чіткості у формулюваннях у висновку експерта або навчальному процесі може призвести не тільки до проміжних помилок і подвійних тлумачень, а й до некоректних висновків та хибних дій. Морська термінологія має відповідати поточному рівню розвитку техніки та промисловості та бути єдиною. Цього можна досягти шляхом залучення досвідчених фахівців мор-

ської та річкової галузей, лінгвістів, а також фахівців наукових і навчальних закладів України, які мають усі необхідні ресурси для розв'язання цього завдання.

Тому пропонуємо розробити єдиний стандарт (або комплекс стандартів) із морської термінології, що охоплюватиме усі галузі — від суднобудування до експлуатації та експертної діяльності. Також необхідно створити технічні довідники з морської тематики (структури яких можуть бути побудовані за прикладом міжнародних морських енциклопедичних довідників) за участю профільних фахівців-практиків (експертів, науковців, працівників правоохоронних органів) та лінгвістів. Окрім цього, важливим є доопрацювання та систематичне оновлення наявних словників-довідників (електронних) із унесенням до них стандартизованих морських термінів і визначень, що базуються на історично коректних українських аналогах та міжнародних стандартах.

Перелік джерел посилання

1. Euler L. *Scientia Navalis. The Euler Archive*. 1749. Vol. 1. 567 p. URL: <https://scholarly-commons.pacific.edu/euler-works/110/> (дата звернення: 12.09.2025).
2. Шелудько І., Садовський Т. Словник технічної термінології (загальний) : проект. Київ, 1928. 588 с. URL: <https://archive.org/details/slovnik13> (дата звернення: 12.09.2025).
3. Adoption of the international code on intact stability : Resolution MSC.267(85) adopted on 4 December 2008. URL: [https://wwwcdn.imo.org/localresources/en/KnowledgeCentre/IndexofIMOResolutions/MSCResolutions/MSC.267\(85\).pdf](https://wwwcdn.imo.org/localresources/en/KnowledgeCentre/IndexofIMOResolutions/MSCResolutions/MSC.267(85).pdf) (дата звернення: 12.09.2025).